

SECURITATEA MEDIULUI, PARTE A SECURITĂȚII NAȚIONALE ȘI EUROPENE: DIMENSIUNEA STRATEGICĂ A „ZONEI FORESTIERE NAȚIONALE” ȘI „EUROPENE”

Dr. Mădălina Virginia ANTONESCU

Universitatea București

Agenda 2030, document esențial însușit în cadrul ONU de către statele membre, consacră părți importante subiectului „dezvoltării durabile”, prin care statele membre ale ONU se obligă să confere mediului înconjurător calitate sporită, protecție și preservare, ca parte a securității umane și ca parte a conceptului extins de securitate națională, dar și de securitate globală. Mai precis, la începutul secolului XXI, putem vorbi de o întrepătrundere între cele trei tipuri de securitate, datorită efectelor pe care agresiunile asupra mediului sau lipsa implementării unor politici publice (indiferent de guvernări) le produc asupra securității comunităților locale, asupra statelor, asupra regiunilor (ecosisteme regionale), asupra unor întregi continente, inclusiv în ceea ce privește nivelul global. În secolul XXI este necesară o re-înțelegere a conceptelor tradiționale de securitate, din prisma mediului înconjurător și a provocărilor la care acesta este expus într-o măsură mult mai extinsă și intensă decât în alte timpuri. Dimensiunea protejării pădurilor (inclusiv prin metode și politici proactive de colectare a deșeurilor, de reforestări, de protejare a fondurilor cinegetice, de protejare a ecosistemelor de pădure ca atare) reprezintă, în opinia noastră, o dimensiune activă de implementare a strategiilor secolului XXI pentru securitate umană, dar și securitate națională. Lucrarea de față își propune să plece de la definiția securității umane din perspectiva conectării cu latura de securitate a mediului ca parte a securității naționale și să abordeze, pe scurt, problema pădurilor și a calității lor, ca dimensiune de asigurare a securității naționale și europene.

Cuvinte-cheie: securitate umană, strategie europeană forestieră, Agenda 2030, dezvoltare sustenabilă, putere verde.

Articolul reprezintă doar opinia personală a autorului și nu implică, sub nicio formă, o altă persoană fizică sau juridică. Toate drepturile asupra prezentului text sunt rezervate. Citatele textului de față pot fi redată menționând autorul și sursa completă.

INTRODUCERE: SECURITATEA MEDIULUI, PARTE A SECURITĂȚII NAȚIONALE. COROBORAREA CU CONCEPTUL DE SECURITATE UMANĂ

Un concept datând din perioada post-Război Rece, *securitatea umană* este definită în doctrină ca fiind acel tip de securitate legată de individ privind nevoia de reacție (din partea statelor care dețin monopolul violenței legitime, deci și dimensiunea de asigurare a securității indivizilor de sub jurisdicția lor) în fața amenințărilor cotidiene ce nu provin din utilizarea armelor sau din partea forțelor armate ale altor state, ci dintr-o gamă largă de surse (recesiune economică, rivalități etnice, terorism, opresiune politică, împușinarea resurselor, epidemii etc.)¹. Doctrina enumeră expres „împușinarea resurselor” (între care și pădurile) printre cauzele ce produc amenințări la adresa oamenilor (securitatea umană semnificând, și din acest punct de vedere, eliminarea sau absența amenințărilor de acest gen). Luarea de către state sau la nivelul Uniunii Europene a unor strategii și măsuri privind eliminarea amenințărilor la adresa securității umane (împușinarea resurselor fiind în mod explicit enumerată de doctrină, implicând deforestările masive și/sau ilegale, distrugerea uneori ireversibilă a ecosistemelor forestiere la nivel european) se impune deci, din perspectiva conceptelor de securitate umană și de mediu, aplicabile pe plan național, dar și european. Sfera securității umane include, în accepțiunea doctrinei, latura de securitate economică (absența sărăciei), alimentară (acces la resurse alimentare), sanitară (acces la nevoile de îngrijire a sănătății și de protecție contra bolilor), de mediu (prevenirea degradărilor de mediu), personală, comunitară și politică².

Riscul de mediu este definit în doctrină ca fiind coeficientul de pericolozitate asupra mediului, pentru el însuși și pentru omenire, având două fețe interconectate³: riscul de catastrofe naturale și riscurile tehnologice provenind din activitatea umană, în creștere constantă (risc de explozii chimice sau nucleare, accidente de transporturi etc.), la care se adaugă și riscul cu temporalitate lungă, rezultat din introducerea de substanțe dăunătoare sau din utilizarea excesivă a anumitor

¹ Marie-Claude Smouts, Dario Battistella, Pascal Vennesson, *Dictionnaire des relations internationales. Approches, concepts, doctrines*, Dalloz, Paris, 2006, pp. 493-494.

² *Ibidem*, p. 494.

³ Cynthia Gorra-Gobin, coord., *Dictionnaire des mondialisations*, Armand Colin, Paris, 2006, p. 331.

produse, cu privire la ecosisteme naturale (agricultura chimică intensivă, poluarea industrială cu metale grele, emisiile de gaze din transportul rutier, emisiile nucleare sau deversarea masivă de deșeuri în natură)⁴.

În articolul nostru, considerăm că, la începutul secolului XXI, amenințările de mediu au căpătat un *caracter sistematic, intens, regional și chiar global*, necesitând reacții, măsuri, strategii nu doar la nivel național sau local, ci și la nivel regional și global. Securitatea națională, în prezent, apreciem că nu mai poate fi definită și asigurată în absența unei *dimensiuni legate de securitatea umană și de securitatea mediului*.

Resursele naturale ale statelor (resurse naturale aflate atât în proprietatea privată, cât și în cea publică a statului, dar și, în sens larg, resurse naturale precum pădurile, situate în proprietatea privată a persoanelor fizice sau juridice) trebuie să fie privite, în viitor, ca un *ansamblu coerent* – inclusiv sub aspect juridic – de *ecosisteme naturale de importanță prioritară pentru „puterea verde” a unui stat*. În special, în raport cu alte țări non-europene, considerăm că se impune o reevaluare a politicilor europene de mediu, în privința dimensiunii forestiere, și o acordare atât de către UE, cât și de către țările membre a unui *grad de importanță strategică și prioritară privind pădurile* (resurse naturale regenerabile). Actualmente, *pădurile sunt tratate de UE cu totul incidental* (în cadrul subiectului „natură și diversitate”) sau ca o *parte legată de PAC (politica agricolă comună) sau de politici regionale*. Pădurile nu sunt considerate, în prezent, în cadrul UE, de „importanță strategică”, și nici în statele membre, neexistând strategii de securitate națională și europene (în cadrul politicii de apărare comună, de exemplu), care să cuprindă dimensiunea de securitate a mediului și de securitate a pădurilor. Pădurile nu sunt declarate „zone strategice de importanță deosebită” pentru UE și nici pentru țările membre ale UE, ele fiind tratate, la nivelul Uniunii Europene, nu ca o „resursă naturală de primă importanță strategică” în cadrul competiției globale pentru „puterea verde” (al treilea tip de putere, după cele *hard și soft*), ci ca biomasă, biocombustibil, în special (remarcăm o *abordare învechită, de tip predominant economic*⁵, care pune accentul pe latura de *utilizare și exploatare a pădurilor din cadrul UE*, și nu pe conservarea, protejarea, reîmpădurirea și extinderea lor ca parte a unui efort

⁴ *Ibidem*, p. 331.

⁵ De pildă, remarcăm perspectiva concluziilor Consiliului UE din mai 2014, pentru care pădurile sunt privite ca având „importanță crucială”, însă nu ca resursă strategică ce trebuie protejată și extinsă, ci, în principal, ca resursă de consum, ca biomasă („Subsequently, the Council conclusions of 19 May 2014 ‘underscore the importance of the forest-based sector for the EU and the crucial role of forests in making possible the structural transformation of society towards bio-based economies’). Biodiversity, land use and forestry, pe http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.5.3.pdf, Fact Sheets on the European Union – 2019, 4 www.europarl.europa.eu/factsheets/en

europen vizionar destinat combaterii deșertificării și vulnerabilităților de mediu).

Pentru secolul XXI, *vulnerabilitățile de mediu apreciem că vor deveni unele dintre cele mai importante tipuri de vulnerabilități*, cu impact asimetric asupra statelor, ce vor trebui tratate din perspectiva de securitate și integrate în *strategii novatoare* privind securitatea națională și europeană, alături de acordarea unor semnificații juridice și de securitate unor concepte precum „risc de mediu”, „resurse naturale”, „păduri”, „ecosisteme forestiere”, „zone împădurite”.

Pe plan internațional, documente-cheie adoptate de state în cadrul ONU, precum *Agenda 21* și, ulterior, *Agenda 2030*, conțin importante *secțiuni privind explicit pădurile*, recomandări, măsuri și obiective legate de nevoia de protecție a acestor ecosisteme specifice de pe glob. În conformitate cu *Agenda 21*⁶, document dedicat necesității ca statele membre ale ONU să adopte o perspectivă nouă asupra relației cu mediul înconjurător, și nu numai, în secolul XXI, sunt consacrate o *serie de obiective generale internaționale*, precum: cooperarea internațională pentru accelerarea dezvoltării sustenabile în țările în curs de dezvoltare și în politicile interne; combaterea sărăciei; schimbarea tiparelor de consum; dinamica demografică și sustenabilitatea; promovarea dezvoltării unor așezări umane sustenabile; *integrarea mediului și a dezvoltării în procesul luării deciziilor*. Acest pilon dedicat dimensiunii sociale și economice, din cadrul conceptului „deztării durabile”, se conectează cu alți doi piloni: conservarea și managementul resurselor pentru dezvoltare; întărirea rolului grupurilor majore (precum femeile, comunitățile indigene și populațiile autohtone, copiii și tineretul, comunitățile de afaceri, organizațiile neguvernamentale și autoritățile locale), în implementarea principiului dezvoltării durabile. În cadrul secțiunii II din *Agenda 21* întâlnim *subsecțiuni dedicate expres obligațiilor statelor semnatare ale Agendei 21* în materie de combatere a deforestării și de management al ecosistemelor fragile.

Agenda 21 consacără principiul combaterii deforestării, dar și principii și obiective legate de managementul ecosistemelor fragile, precum combaterea deșertificării și a secăturii apelor și dezvoltarea montană sustenabilă. Se consideră, în acest document, că între deșertificare și deforestare există o legătură intrinsecă. Deforestarea produce o afectare a calității mediului, reflectată în scăderea calității aerului respirabil, a creșterii zonelor afectate de secetă, a afectării terenurilor agricole, a riscului crescut de inundații, a riscului surpărilor de terenuri, alunecărilor de terenuri care *produc, în mod direct, vulnerabilități la adresa comunităților locale, a regiunilor, dar și a statelor ca atare, în privința modificării reliefului lor* (dacă ele

⁶ United Nations Conference on Environment&Development, Rio de Janeiro, Brazilia, 3-14 iunie 1992, *Agenda 21*, pe <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

se confruntă cu procese continue, intense, de deforestare masivă, legală sau/și ilegală, fără să le elimine și fără să caute să le limiteze efectele prin reforestări masive și intense).

*Agenda 2030*⁷, un alt document privind dezvoltarea durabilă, implică, de asemenea, o atenție sporită la adresa securității mediului, cu privire directă asupra obiectivului de protecție a pădurilor.

ASCENSIUNEA „PUTERILOR VERZI” ȘI NEVOIA DE CONECTARE A STRATEGIILOR NAȚIONALE ȘI EUROPENE DE SECURITATE CU DIMENSIUNEA SECURITĂȚII MEDIULUI (PROTECȚIA SPECIALĂ ACORDATĂ PĂDURILOR)

La nivelul anului 2019, considerăm că s-ar impune inițierea, la nivelul Comisiei Europene, dar și în cadrul ministerelor de apărare ale statelor membre ale UE, a unei strategii speciale privind securitatea umană conectată cu dimensiunea *Agendei 2030* (obiectivul dezvoltării sustenabile), cu securitatea mediului, ca și cu strategiile UE privind securitatea europeană⁸ (dimensiunea protecției pădurilor), în măsura în care acestea din urmă au fost deja conturate. Statele membre ale UE, la începutul secolului XXI, ar trebui să își extindă înțelegerea asupra conceptului de „securitate” inclusiv din perspectiva securității mediului și a dezvoltării durabile. Exemplul oferit de alte țări, non-europene, în acest caz, prin adoptarea rapidă de politici proactive, responsabile, menite să combată schimbările climatice, deci să oprească schimbările de relief și de climă ale unei țări, prin urmare să îi protejeze importanța geopolitică (strâns legată de teritoriu, ca importanță politică, economică și militară, ca sursă de putere hard și soft), trebuie să fie analizat cu atenție și implementat și în țările membre ale UE, în speță, de către țara noastră.

Importanța geopolitică a țărilor membre ale UE, ca ansamblu coerent, este dată și de raportarea lor responsabilă, proactivă, la provocările de mediu, care tind să transforme, în condițiile intensității și extinderii fenomenelor meteo atipice sau ale schimbărilor climatice, relieful tradițional care dădea raportarea la un anume tip de putere și o anume importanță geopolitică țării respective. Este important, în secolul XXI, ca țările membre ale UE să rămână un ansamblu stabil de putere hard și soft și din prisma ecosistemelor lor, a reliefului lor, pe care să fie capabile să îl protejeze în fața agresiunilor climatice și a altor agresiuni de mediu (indiferent

⁷ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

⁸ S-ar impune o completare a actualelor strategii ale UE de securitate, cu dimensiunea de asigurare la nivelul țărilor membre ale UE, dar și la nivel global, a protecției mediului (conectarea cu Agenda 2030), vezi https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy_en, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eugs_review_web_0.pdf

că sunt naturale sau provocate de activități și exploatare industriale la scară mare ori de nepăsarea umană sau de o economie de consum căreia îi lipsește dimensiunea de reciclare și protecție a mediului).

Uniunea Europeană a acordat și acordă o atenție deosebită protecției mediului înconjurător, atât la nivel european (prin conceperea de politici publice europene în această direcție), cât și prin încurajarea statelor membre de a implementa politici prietenoase cu mediul⁹.

Elementul de noutate pe care dorim să îl avem în vedere în acest context este faptul că se poate construi, în viitor, o conectare directă între dimensiunea „dezvoltării sustenabile” (cadru oferit de *Agenda 2030*), politicile UE de sustenabilitate în domeniul mediului (dintre care, trebuie să remarcăm, importante părți sunt dedicate asigurării sustenabilității orașelor din țările membre ale UE, ca „orașe green” – un concept de „urbanism sustenabil”, care face din UE, în special din țările nordice ale Uniunii, unul dintre polii cei mai avansați ai „puterii verzi”, ai capacității sale ca entitate politică – și, legat de teritoriu determinat, privit ca putere geopolitică¹⁰ – de a asigura o dezvoltare sustenabilă, o reducere a capacității de poluare, o reorientare către tehnologiile sustenabile pentru dezvoltarea și evoluția orașelor europene în secolul XXI –) și dimensiunea de securitate națională și europeană¹¹.

Această interconectare a celor trei concepte poate apărea ca una surprinzătoare din prisma unor sensuri tradiționale asupra securității, însă ea își găsește pe deplin justificarea în nevoia atât a UE, de a-și dezvolta și adapta politica sa de apărare și securitate europeană în funcție de noi parametri (securitatea mediului fiind unul dintre ei), cât și a statelor membre ale UE de a găsi soluții spre a menține împreună un nivel ridicat de securitate comună, inclusiv din prisma noilor provocări asupra mediului.

Protecția asigurată perdelelor forestiere de protecție, dar și pădurilor europene ca atare, capacitățile de asigurare a regenerării acestora, introducerea unor regimuri

⁹ https://europa.eu/european-union/topics/environment_en, https://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/strategy/target3/index_en.htm

¹⁰ Silviu Neguț, *Introducere în geopolitică*, Editura Meteor Press, București, 2005, pp. 5-10.

¹¹ Necesitate de interconectare la nivel de strategii de securitate, care își are izvorul, în opinia noastră, în principiile de bază ale dreptului mediului (principiul potrivit căruia protecția mediului înconjurător constituie un obiectiv de interes public major, principiul integrării cerinței de mediu în celelalte politici sectoriale). Art. 135, alin.2, lit.d/ Constituția României prevede expres obligația statului de a exploata resursele naturale ale țării în concordanță cu interesul național. A se vedea Daniela Marinescu, *Tratat de dreptul mediului*, ediția a IV-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010, pp. 58-61, 63. Monitorizarea și diminuarea riscurilor schimbărilor climatice, principiul poluatorului plătește, managementul riscului și prevenirea dezastrelor provocate de inundații sau incendii masive de vegetație/păduri, ocrotirea biodiversității ca parte a patrimoniului național ar trebuie să impulsioneze constituirea grupurilor inter-ministeriale și de cooperare europeană (la nivel național, respectiv european), cu includerea ministerelor de apărare în procesele decizionale și de management al mediului, privit ca resursă strategică a unei țări, respectiv a UE.

juridice de prohibiție și restricție asupra exploatării necontrolate sau masive, industriale a pădurilor din țările membre ale UE trebuie să devină, în opinia noastră, unul dintre domeniile de vârf din viitoarele politici ale UE menite să asigure europenilor nu doar o calitate crescută a mediului, ci și puterea geopolitică a UE, obținută prin însumarea dimensiunilor de protecție asupra pădurilor europene, care ar trebui să fie declarate, prin legislația evoluată a UE, „zone strategice”.

În viitor, în contextul schimbărilor climatice, al agresiunilor diferite asupra mediului european și global, *UE este chemată să asigure cetățenilor europeni o securitate sporită, înțeleasă atât ca securitate umană, cât și ca securitate a mediului.* Politicile UE în domeniul mediului¹² ar trebui, în opinia noastră, să includă o latură specială destinată protecției, extinderii, regenerării, reforestării *pădurilor, decise prin legislație europeană obligatorie și cu implementare directă* la nivelul țărilor membre. Actualul nivel, încă situat predominant pe o *greșită prioritate acordată economiei de consum* (favorabilă multinaționalelor) în defavoarea cetățenilor europeni (și, mai ales, în defavoarea „capacității verzi”, privite ca o îmbinare între puterea *hard* și puterea *soft*, a UE, de a se defini ca „putere” în termenii specifici ai viitorului), este unul marcat de *inegalități acute de regim juridic între Estul și Vestul Europei, între Nord și Sud*, în ceea ce privește *statutul juridic al pădurilor și capacitatea, voința concretă a statelor* de a implementa regimuri sancționatorii referitoare la protecția pădurilor.

Pădurile trebuie declarate, în opinia noastră, prin legislație europeană obligatorie, implementată de urgență la nivelul țărilor membre ale UE, fără discriminare, drept „arie strategică” și supuse unui regim de protecție, de regenerare, de extindere, dar și de creare a perdelelor forestiere de protecție și de oprire a zonelor deșertice în formare și în extindere din teritoriile țărilor membre ale UE¹³.

¹² Politicile de mediu ale UE ar trebui conectate la politica de securitate și la cea de apărare comună a UE, inclusiv la politica sa externă. *A se vedea nivelul actual, deficitar în privința dimensiunii securității umane și de mediu, din actualele politici ale UE:* https://eeas.europa.eu/topics/common-foreign-security-policy-cfsp/64480/new-strategic-agenda-eu-lead-response-global-challenges_en; https://eeas.europa.eu/topics/common-foreign-security-policy-cfsp/67215/eu-leads-global-fight-against-climate-change_en https://ec.europa.eu/clima/news/european-union-continues-lead-global-fight-against-climate-change_en-. *Nu este dedicată o atenție specială și prioritară în aceste documente dimensiunii protecției pădurilor.*

¹³ <https://ro.stiri.yahoo.com/%C3%AEn-50-ani-terenurile-m%C4%83noase-din-sudul-rom%C3%A2niei-022109290.html>. A se vedea articolul: „*În 50 de ani, terenurile mănoase din sudul României s-ar putea transforma în deșert. Poluare și neglijență în protecția mediului*”: De pildă, în România, stat membru al UE, județele Olt, Teleorman, Călărași, Dolj, Ialomița se vor preface în nisip, avertizează media, în peste cinci decenii, dacă zonele nu vor fi împădurite. În privința poluării și a refacerii spațiilor verzi (inclusiv a combaterii deșertificării, prin reforestare), UE amenință România cu amenzi enorme pentru nerespectarea acestor obligații. Urgentarea măsurilor de protecție a mediului, în special în sudul României, amenințat de deșertificare, adică de o schimbare de relief și de climă a teritoriului său în maximum 50 de ani, se impun.

Securitatea *națională*, în secolul XXI, nu va mai putea fi gândită în afara sau cu excluderea dimensiunii de protecție a mediului, în special a protecției, extinderii, regenerării pădurilor.

Securitatea *europeană*, la fel, va impune condiția re-gândirii în termeni de „putere” a UE, din prisma *adaptării urgente a politicii sale de securitate și apărare comună la o dimensiune de securitate a mediului, la reconectare strategică cu Agenda 2030* (și pilonii săi destinați dezvoltării durabile)¹⁴.

Pentru a deveni o „putere” în termenii evaluați de securitate ai secolului XXI, UE, ca entitate politică distinctă, va trebui să își definească rapid o strategie europeană vizionară, destinată asigurării „puterii verzi” (capacității de a lupta împotriva schimbărilor climatice, de a limita efectele dezastruoase ale agresiunilor asupra mediului prin politici europene responsabile și proactive, cu atenție specială privind refacerea fondului forestier european).

Teritoriul țărilor membre ale UE este compus, dintr-o anumită perspectivă, din „*teritoriul UE*”, într-o *accepțiune economică și de dezvoltare durabilă, ce trebuie protejat* printr-o politică de securitate europeană și de apărare comună *responsabilă și extinsă, spre a cuprinde și dimensiunea securității mediului, în special, dimensiunea forestieră.*

În contextul perspectivelor de înmulțire a populației mondiale, al migrațiilor, al diminuării resurselor mondiale de apă potabilă, al scăderii biodiversității, al efectelor negative a agriculturii intensive și chimice, al împutinării pădurilor și, în consecință, al extinderii deșerturilor, deci al începutului unei crize globale alimentare ca urmare a împleririi acestor factori¹⁵, UE este obligată să *regândească nu doar politicile sale de mediu ca atare, ci să le conecteze la dimensiunea de securitate europeană, în cadrul unor strategii europene de securitate extinsă, cu privire directă asupra mediului, în special, asupra pădurilor.*

¹⁴ *Agenda 2030* este considerată un document-cheie prin care statele semnatare își propun să gestioneze o *problemă globală* (a combaterii sub-dezvoltării, dar și a combaterii risipei generate de economia de consum și generatoare de inegalități sociale la nivel global). *Agenda 2030 (tratând și problema mediului)* devine un document global, prin care se inițiază *un regim al guvernării globale*, datorită faptului că atingerile la adresa mediului sunt considerate în doctrină ca fiind amenințări globale. A se vedea Jean Jacques Roche, *Relations internationales*, Université Paris II, 3 ed., LGDJ, Paris, 2005, pp. 250-252. Pădurea este trecută de doctrină în categoria resurselor naturale regenerabile. Cf. Cynthia Gorra-Gobin, *Dictionnaire des mondialisations*, Armand Colin, Paris, 2006, pp. 326-327.

¹⁵ În doctrină fiind recunoscută legătura dintre impactul schimbărilor climatice asupra mediului și deplasările masive de populații spre alte teritorii, fenomenul refugiaților, impactul lor asupra agriculturii locale, de unde posibilele efecte economice și politice ale acestor situații interconectate. Cf. Martin Griffiths, ed. *Encyclopedia of international relations and global politics*, Routledge, London and New York, 2005, pp. 338-339. A se vedea și World Resources Report, Final Report, iulie 2019, *Creating a Sustainable Food Future. A Menu of Solutions for Feeding nearly 10 Billion People by 2050*, pe <https://www.wri.org/publication/creating-sustainable-food-future-final-report>

Definirea în termeni de „*putere verde*” a unei entități politice, în secolul XXI, în acest context marcat de agresiuni globale asupra mediului și de deteriorarea calității mediului, de schimbarea tipului de relief ca urmare a mutațiilor climatice, a intervenției umane și industriale necontrolate sau tolerate, în numele economiei de consum¹⁶, se va face și în temeiul capacității reale de controlare și eliminare a pericolelor la adresa mediului european, al pădurilor în special (ca „*arii strategice*”, de definire a „*puterii verzi*” a UE).

Este vorba de un context caracterizat de răspândirea globală, necontrolată a plasticului, de insuficiența sau lipsa totală, în unele zone europene, a industriilor de reciclare a plasticului, de inexistența unor legislații europene – directive, regulamente – obligatorii pentru țările membre ale UE de a-și înființa industrii de reciclare a plasticului, de colectare, obligatorie și pe scară largă, a plasticului risipit în cantități industriale, în tone de deșeuri, în mediul înconjurător (în cursurile de apă, în păduri, în lacuri, mări și oceane).

Este vorba de un context în care economia de consum, necontrolată suficient prin norme etice și juridice de protecție a mediului și a calității sale, a generat adevărate abuzuri asupra ecosistemelor europene, ignorând importanța lor strategică și de securitate atât pentru UE, ca atare, cât și pentru țările membre ale UE ca atare, afectând și diminuând importanța UE ca „*putere verde*”, față de alte centre de putere ce se axează intens și programat, în cadrul unor adevărate politici naționale și strategii de dezvoltare durabilă, pe dimensiunea „*puterii verzi*” (China, India)¹⁷.

În competiția pentru noua putere („*puterea verde*”), care va conta esențial în competiția globală de putere în secolul XXI, pe fundalul crizei alimentare și de apă globale, al intensificării schimbărilor climatice, pe fundalul defrișărilor masive de păduri, al poluării oceanelor și al deteriorării generale a ecosistemelor naturale, țările asiatice, dar și cele africane, axate pe o filozofie de armonizare a puterii politice, a societății umane cu natura (concept de „*societate armonioasă*”), dețin deja un avantaj strategic bine definit. Țări ca India, Iran și China se preocupă, într-un ritm sporit, de adoptarea politicilor publice, a strategiilor capabile să asigure

¹⁶ A se vedea, în privința schimbărilor drastice de mediu, a schimbărilor de relief, datorate activităților umane și agresiunilor asupra mediului: *10 Shocking Photos of Earth THEN and NOW founded by NASA*, pe <https://www.youtube.com/watch?v=qGaPc7B1mCI>

¹⁷ A se vedea documentare care pun direct această problemă (ascensiunea puterilor verzi, ca tipuri specifice de puteri în secolul XXI): *Earth is greener largely thanks to China and India, Nasa satellite study finds* <https://www.youtube.com/watch?v=iw4cWe8afU8>; *China and India Shock NASA By Turning Earth More Green Than Before*, <https://www.youtube.com/watch?v=6lxu5WIkfLw>

dezvoltarea acestei „*puteri verzi*”, menite să le ofere, în viitor, un cuvânt geopolitic important în competiția secolului XXI¹⁸.

Față de acest avans strategic al Asiei, venit dintr-o filozofie specifică de „*conviețuire armonioasă cu natura*”, considerăm că UE încă nu și-a dezvoltat și nu a arătat preocupare suficientă față de politicile de mediu conectate cu politica de securitate și apărare comună, precum și cu dimensiunea specifică a reforestării și a extinderii pădurilor.

Momentul de apogeu al economiei de consum, aplicate ca model la nivel global, începe să dea semne de oboseală, lăsând să se întrevadă efectele dezastruoase produse de intervenționismul masiv asupra ecosistemelor naturale, și nevoia de refacere și protecție a acestora, ca dimensiune strategică asumată voluntar de țările și de entitățile politice care vor să conteze în mediul politic global specific al secolului XXI.

În ciuda politicilor UE de mediu adoptate, acestea nu sunt încă privite ca o dimensiune strategică distinctă și esențială a noii politici europene de securitate și apărare comune, ca o dimensiune a „*puterii verzi*” ce ar trebui să definească o Uniune aptă să joace noul joc global al secolului XXI, un joc în care „*dimensiunea green*” devine „*putere*” în sine, distinctă de cea *hard* și de cea *soft*, dar influențându-le pe ambele. Lipsa sau împușinarea pădurilor din țările membre ale UE va produce, la nivelul întregii UE, un efect negativ, făcând Uniunea, ca actor global, incapabilă să joace la același nivel politic cu țări mult avansate față de ea din acest punct de vedere (latura strategică și de securitate a zonelor forestiere), precum India și China, și o va face incapabilă să oprească schimbările de relief (deşertificarea, ca urmare a tăierilor masive de păduri și a lipsei lor de regenerare și reîmpădurire), ce vor produce un impact negativ asupra economiei UE și asupra forței sale de negociere (teritorii imense, munți întregi deșertificați, plini de deșeuri, cu gropi toxice de deșeuri nereciclabile, dovedesc nevoia de depășire a unei abordări superficiale privind mediul UE și importanța lui geostrategică, esențială pentru redefinirea rolului Uniunii în jocul global de putere al lumii secolului XXI). Renunțarea la păduri devine, pentru UE și politica acesteia, o încălcare nu doar a *Agendei 2030*, ci și o renunțare la asumarea unei laturi proactive de „*putere verde*”, o închidere

¹⁸ A se vedea documentarele despre ascensiunea puterilor verzi și lupta globală contra deșertificării, pentru reîmpădurire și re-crearea unui mediu prietenos: <https://www.nationalgeographic.com/news/2017/04/china-great-green-wall-gobi-tengger-desertification/>, https://www.youtube.com/watch?v=4xls7K_xFBQ, <https://www.youtube.com/watch?v=EOSFKGay5Hg>, <https://www.youtube.com/watch?v=b6ov65o8ZfQ>, <https://www.youtube.com/watch?v=7Nur35fnjDA>, <https://www.youtube.com/watch?v=8rQAXaaU1v8>, <https://www.youtube.com/watch?v=ofxVPChNjTE>, <https://www.youtube.com/watch?v=-lx92rgo9jo>, <https://www.youtube.com/watch?v=ACUUIPE2Odw>, <https://www.youtube.com/watch?v=nak-UUZzvPI>, <https://www.youtube.com/watch?v=OpUI00vUsAk>, <https://www.youtube.com/watch?v=IDgDWbQtIKI>

într-un rol de „putere consumatoare de energie” și nu de „putere generatoare de energie verde”. Ca „putere generatoare de energie verde”, UE ar trebui să se preocupe prioritar în a adopta politici destinate: colectării deșeurilor toxice din păduri și munții „teritoriului european” (pe care riscă să îl transforme într-un „teritoriu” de lumea a treia, din punctul de vedere al „puterilor verzi”); reîmpăduririi munților și a zonelor în care au operat defrișări masive; sancționării statelor membre ale UE care au tolerat și au încurajat, prin regimuri juridice laxe sau prin mecanisme birocratice și procedurale greoaie, defrișările masive de păduri; construirii de ziduri verzi de protecție (perdele de protecție forestiere, destinate să protejeze orașele, cursurile de apă, infrastructura, zonele agricole fertile etc.; să extindă și să asigure zonele fertile și să combată deșertificarea).

Ca entitate cu un „teritoriu” (în special în Sud) ajuns, în mare parte, unul transformat, arid, deșertificat ca urmare a efectelor unei economii de consum necontrolate, ale exploatării industriale și îndelungate, fără luarea măsurilor de protecție și regenerare a fondurilor forestiere și ale mediului, UE nu s-ar mai putea defini ca „putere verde”, în jocul global de putere, în comparație cu politicile de mediu și cu strategiile de securitate națională, avansate în domeniul conectării lor cu dimensiunea strategică de protecție a mediului, adoptate deja de China, India, Rusia și chiar de state africane¹⁹. *Responsabilitatea față de mediu, adoptarea de politici sustenabile, combaterea deșertificării și reforestările devin elemente strategice ale politicilor noi de securitate națională destinate să asigure „puterea verde” a acelei țări/entități politice în secolul XXI*. Este surprinzător faptul că, până la momentul actual, UE nu a conectat politicile sale de mediu la dimensiunea strategică de securitate, la politica externă și de securitate comună (PESC), și nu a creat legislație europeană, strategii europene, mecanisme și instituții specifice spre a-și dezvolta „puterea verde” ca o componentă *geostrategică și de securitate, inclusiv ca proiecție la nivel global*²⁰.

UE ar fi trebuit să definească, în termeni *geostrategici*, teritoriile statelor membre, care conțin ecosisteme forestiere²¹, și să adopte politici de extindere, de reîmpădurire

¹⁹ <https://www.unccd.int/actions/great-green-wall-initiative>, <https://www.greengrowthknowledge.org/resource/building-africa%E2%80%99s-great-green-wall-restoring-degraded-drylands-stronger-and-more-resilient>,

²⁰ <https://sdg.iisd.org/events/first-great-green-wall-global-conference/>

²¹ https://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/strategy/index_en.htm Atenția acordată pădurilor este una indirectă și ocazională, prin prisma subiectului „protecției biodiversității”, pădurile ca atare fiind tratate ca un obiectiv legat de agricultură și subsumat obiectivului de preservare a biodiversității. Pădurile nu beneficiază de o strategie expresă a UE, nici de o protecție specială, nici măcar de un capitol special din cadrul strategiei UE asupra biodiversității sau a strategiei privind infrastructura verde: „The EU Biodiversity Strategy aims to halt the loss of biodiversity and ecosystem services in the EU and help stop global biodiversity loss by 2020. It reflects the commitments taken by the EU in 2010, within the international Convention on Biological Diversity”. Termenul de „Forestry” (activități legate de păduri) este inclus, în prezent, în cadrul politicilor UE, ca o componentă a PAC (politica agricolă comună), alături de agricultură, ca doi piloni (printre alții) de asigurare a biodiversității în UE, pe https://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/strategy/target3/index_en.htm. Dar, două acțiuni specifice menționând pădurile nu pot înlocui nevoia unei strategii speciale dedicate pădurilor UE.

a lor, de regenerare a lor, de extragere a deșeurilor toxice și de plastic răspândite în solul și subsolul lor, în ape freactice și de suprafață ale acestor ecosisteme²². Și din acest punct de vedere, al unei birocrății care ar fi trebuit să răspundă rapid nevoilor cetățeanului, dar și nevoii UE de a se putea defini în termeni de „putere verde”, s-ar fi impus asemenea direcții strategice și legislative, până acum²³. Dimpotrivă, remarcăm o stare de inegalitate și aplicare de regimuri juridice cu mari diferențe de abordare asupra pădurilor, între diferitele state ale UE, în materia protecției și importanței strategice oferite pădurilor. Cu alte cuvinte, avem de-a face cu regimuri juridice naționale diferite privind protecția pădurilor, nearmonizate spre a compune o suprafață unitară, coerentă de „ecosistem european”, denumit, strategic, ca o „zonă strategică” menită a face obiectul securității europene în materie de mediu.

Nu există o securitate europeană în materie de mediu cu dimensiune specială pentru protecția tuturor pădurilor²⁴ și ecosistemelor forestiere de pe teritoriul UE²⁵, cu armonizarea regimurilor juridice și cu impunerea unui regim unic de sancțiuni

²² În ceea ce privește strategia UE privind pădurile, aceasta este destul de veche (din 2013) și se recunoaște în ea că nu există un regim juridic uniform aplicabil tuturor arilor forestiere din țările membre ale UE. Abia un sfert din aria forestieră a UE este protejată de un program, *Natura 2000*. În plus, se recunoaște că procesul de restituire a proprietăților private (păduri, inclusiv) în multe state membre ale UE continuă, determinând situații juridice și de fapt diferite, privind exploatarea pădurilor. Se recunoaște și faptul că deforestările produc o scădere a pădurilor din aria forestieră a UE, în paralel cu intensificarea ratelor de exploatare a pădurilor (cu peste 30%, spre 2020). Strategia se concentrează însă pe un management sustenabil al pădurilor, privindu-le în principal sub aspectul utilizării lor economice ca și bio-combustibil, ca biomasă și nu pe intensificarea dimensiunii de protecție și de extindere a împăduririlor, pe protecția efectivă a fondului forestier: „Nearly a quarter of the EU’s forest area is protected under Natura 2000, and much of the rest is home to species protected under EU nature legislation.”, pe https://ec.europa.eu/agriculture/forest/strategy/communication_en.pdf

²³ Totuși, în strategia UE privind pădurile, din 2013, întâlnim unele măsuri de armonizare privind managementul sustenabil forestier. Acesta însă nu poate ține loc de regim juridic unitar privind pădurile, la nivelul întregii UE, și nici de Cod Silvic European. O minimă informare și cooperare între țările membre ale UE și Comisie ori alte organisme ale UE există însă, măcar la nivel de propuneri. https://ec.europa.eu/agriculture/forest/strategy/communication_en.pdf: „The Commission and the Member States will explore various options for better coordination of sustainable forest management, harmonised forest information and cooperation between and with Member States; The Commission will create a European Forest Bureau Network (National Forest Inventories – NFI) to develop harmonised criteria for NFI data. Complementary work is planned through COST actions and research projects; -Member States should improve public information about forests and wood, and build on the EU Forest Communication Strategy developed by the SFC26”.

²⁴ https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm. La secțiunea „Politici de mediu”, „Comisia Europeană”, în cadrul secțiunii „Politici”, pădurile apar la subsecțiunea „Înzestrind alte arii” (deci, la „subiecte adiacente”). Aflăm de o strategie a UE privind pădurile, însă aceasta continuă să fie tratată ca o parte legată de... politica agricolă comună și ca o parte legată de politica de mediu a UE, pe https://ec.europa.eu/environment/forests/index_en.htm

²⁵ https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment_en. La secțiunea „Comisia Europeană”, „Politici de mediu”, „Topics”, nu regăsim o subsecțiune specială dedicată protecției pădurilor, deși alte subiecte (agricultură, pământ și sol, transport, risipă, apă, natură și biodiversitate) sunt menționate expres. Regăsim, la subsecțiunea „Natură și biodiversitate”, linkuri referitoare la strategia UE privind Infrastructura Verde sau la Strategia UE pentru 2020 privind Biodiversitatea, însă pădurile nu sunt menționate ca atare și nici strategii referitoare la acestea, ci doar referiri la concepte precum natura, biodiversitatea, capitalul verde, infrastructura verde, care sunt abordate mai degrabă dintr-o perspectivă economică decât de protecție a mediului propriu-zisă (economia verde, economia alternativă), pe https://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/strategy/index_en.htm, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d41348f2-01d5-4abe-b817-4c73e6f1b2df.0014.04/DOC_1&format=PDF

clare pentru statele membre ale UE care nu adoptă rapid politici și măsuri de protecție a zonelor lor forestiere sau nu le extind ori nu le curăță de deșeuri toxice și nedegradabile²⁶. Între Nord și Sud, între Est și Vest, în cadrul UE se remarcă o diversitate de regimuri juridice forestiere, dintre care unele nu se aplică efectiv, lăsând adevărate industrii clandestine de defrișări masive să se organizeze în adevărate rețele interlope sau cvasiinterlope, tolerate de autoritățile de stat, regimuri juridice laxe, dar și autorități publice tolerante excesiv, la nivel local și central, cu aceste industrii de defrișări masive și de poluare cu deșeuri a munților, a pădurilor și a cursurilor de apă din teritoriul țărilor membre ale UE.

Nu există definit și implementat, nici la nivelul țărilor membre ale Uniunii, nici la nivelul UE ca atare, conceptul esențial de „criminalitate de mediu”, de „criminalitate de mediu transfrontalieră”, de „criminalitate de mediu organizată” și, în consecință, nu există în Codul Penal al țărilor membre ale UE pedepse pentru infracțiuni de asemenea gen, și nici strategii la nivelul ministerelor de apărare naționale sau al Comisiei Europene, al Înalțului Reprezentant al UE privind politica de securitate și apărare comună, care să conțină și dimensiunea „securității forestiere” înțelesă ca dimensiune a securității umane, naționale și europene, în același timp.

Pădurile din România, reprezentând aproape 27% din suprafața totală a țării, nu dețin doar un rol de stabilitate ecologică și unul economico-social, ci trebuie privite din ce în ce mai mult, în viitor, din perspectiva extinsă a conceptului dezvoltării durabile, conectate cu securitatea umană și cu securitatea națională și europeană. Pentru întreaga Uniune Europeană, fondul forestier reprezintă o resursă naturală strategică²⁷, ce trebuie să beneficieze de un regim juridic de protecție, conservare, regenerare și extindere, de tip unitar²⁸, și de un set de obiective clare, prin care

²⁶ În *Strategia forestieră națională, 2018-2027*, emisă în 2017, Guvernul României, pe http://www.mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/2017-10-27_Strategia_forestiera_2017.pdf, se recunosc anumite aspecte esențiale privind stadiul actual al politicilor și strategiilor UE privind fondul forestier european: „Deși, la nivelul UE, nu este prevăzută o politică forestieră comună, s-a adoptat, în 1998, o Strategie forestieră care sublinia importanța rolului multifuncțional al pădurilor și a gestionării durabile a acestora pentru dezvoltarea societății. Totodată, ea prevede că, deși politica forestieră este în competența statelor membre, UE poate contribui la punerea în aplicare a GDP prin politici comune, bazate pe principiul subsidiarității și conceptul de responsabilitate comună”.

²⁷ Conform documentelor UE: „The EU currently contains 5% of the world's forests and EU forests have continuously expanded for over 60 years, although recently at a lower rate. EU Forests and OWL now cover 155 million ha and 21 million ha, respectively, together more than 42 % of EU land area”. GREEN PAPER on Forest Protection and Information in the EU: Preparing forests for climate change SEC (2010)163 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010DC0066&from=EN>

²⁸ Pornind de la o definiție juridică unitară asupra pădurii și a altor terenuri împădurite. De pildă, definiția din GREEN PAPER on Forest Protection and Information in the EU: Preparing forests for climate change SEC (2010)163 final – Forest: „Land with tree crown cover (or equivalent stocking level) of more than 10 percent and area of more than 0.5 ha. The trees should be able to reach a minimum height of 5 m at maturity in situ”. „Other wooded land” (OWL): „Land either with a tree crown cover (or equivalent stocking level) of 5-10 percent of trees able to reach a height of 5 m at maturity in situ; or a crown cover (or equivalent stocking level) of more than 10 percent of trees not able to reach a height of 5 m at maturity in situ and shrub or bush cover”. Pe <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010DC0066&from=EN>

să se elimine discriminările de regim juridic între țările membre ale UE și să se aducă la același nivel regimul sancționatoriu în caz de defrișări masive, excesive sau ilegale²⁹. Pentru România, strategia de dezvoltare a silviculturii³⁰ trebuie modificată și adusă la nivelul compatibilizării cu obiectivele dezvoltării durabile la nivel internațional, din sectorul forestier, prevăzute de *Agenda 2030*, de *Carta Pământului* (adoptată în 1992, în urma Conferinței de la Rio)³¹, de Convenția privind schimbările climatice³², de Convenția privind diversitatea biologică³³, de Convenția privind combaterea deșertificării³⁴, de Declarația de principii asupra conservării și exploatarea pădurilor³⁵ (dedicată, în special, conservării pădurilor tropicale, suferind o cruntă exploatare în ultimul timp, dar care poate fi folosită și ca un cadru general de raportare cu privire la alte tipuri de păduri)³⁶.

Potrivit Convenției privind diversitatea biologică, statele sunt obligate să ia măsuri pentru protejarea ecosistemelor, angajându-se în a stabili „zone protejate”.

Declarația de la Rio privind dezvoltarea durabilă, din 1992³⁷, instituind conceptul de „mediu de calitate”, prevede ca statele și popoarele să coopereze cu bună credință și într-un spirit de solidaritate pentru aplicarea principiilor consacrate

²⁹ *Strategia forestieră națională, 2018-2027*, emisă în 2017, Guvernul României, http://www.mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/2017-10-27_Strategia_forestiera_2017.pdf amintește însă de unele măsuri și planuri de acțiune la nivelul UE privind defrișările ilegale de păduri și comerțul ilegal cu lemne (însă nu există un Cod Silvic European, nici un regim juridic unitar sancționatoriu european în acest domeniu, deși, din 2020, devine operațională instituția Procurorului European, instituție supranațională, în opinia noastră, care ar trebui să primească unele competențe clare și în acest domeniu). „Planul de acțiune pentru FLEGT reprezintă politica Uniunii Europene de combatere a tăierilor ilegale și a comerțului asociat acestora. Regăsim măsuri referitoare la ofertă, dar și la cerere în ceea ce privește exploatarea forestieră ilegală, generând ulterior adoptarea a două acte normative cheie: a) 2005 – Regulamentul FLEGT cu privire la controlul intrării materialului lemnos în UE din partea țărilor care intră în Acorduri de parteneriat voluntare bilaterale FLEGT (VPA) cu UE; b) 2010 – Regulamentul (UE) nr. 995/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 octombrie 2010 de stabilire a obligațiilor ce revin operatorilor care introduc pe piață lemn și produse din lemn, o măsură globală de a interzice introducerea materialului lemnos și a produselor din lemn ilegale pe piața internă și are ca obiective combaterea tăierilor ilegale și comerțul asociat”.

³⁰ Guvernul României, *Strategia forestieră națională, 2018-2027*, emisă în 2017, http://www.mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/2017-10-27_Strategia_forestiera_2017.pdf. Această strategie nu conține niciun capitol de armonizare sau coordonare cu obiectivele legate de păduri din *Agenda 2030*, *Agenda 21* și nici cu alte documente internaționale adoptate și asumate de România ca membru al ONU, și nu numai, în domeniul dezvoltării durabile și a protecției mediului. Strategia se focalizează doar pe raportarea la cadrul normativ european și la cel național. Strategia ar trebui completată cu planuri naționale de măsuri adiționale, care să urmărească permanent alinierea cu documentele ONU în domeniu și cu alte obligații asumate de România pe plan internațional în perioada 2018-2027.

³¹ Daniela Marinescu, *op. cit.*, p. 18.

³² <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>

³³ <https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>

³⁴ <https://www.unccd.int/>, https://www.unccd.int/sites/default/files/relevant-links/2017-01/UNCCD_Convention_ENG_0.pdf

³⁵ <https://www.un.org/french/events/rio92/rio-fp.htm>, <https://www.un.org/french/events/rio92/acof15126vol3f.htm>

³⁶ Daniela Marinescu, *op. cit.*, p. 20.

³⁷ <https://www.un.org/french/events/wssd/pages/cnued.html>, <https://www.un.org/french/events/rio92/rio-fp.htm>

de Declarație și la dezvoltarea dreptului internațional în domeniul dezvoltării durabile (principiul 27).

România, de asemenea, trebuie să țină seamă și de obligațiile sale ca stat semnatar, privind implementarea strategiei dezvoltării durabile a pădurilor, asumate la Conferința ministerială pentru protecția pădurilor din Europa (Helsinki, 1993), dar și de criteriile și indicatorii pan-europeni de gospodărire durabilă a pădurilor, adoptați la Conferința ministerială privind protecția pădurilor din Europa (Lisabona, 1998) și Viena (2003)³⁸.

INSTITUȚII ȘI MECANISME DE GESTIONARE A UNEI STRATEGII EUROPENE EXTINSE PRIVIND PROTECȚIA PĂDURILOR

Din perspectiva împlinirii conceptului „dezvoltării durabile” cu securitatea națională și europeană, privind fondurile forestiere ale țărilor membre ale UE, putem spune că o viitoare strategie forestieră a României ca stat membru al UE, dar și o viitoare strategie forestieră a Uniunii Europene³⁹ pentru perioada 2020- 2025 ar trebui să includă obiective și măsuri mult mai drastice și concrete, cu valoare obligatorie a fi implementate de statele membre și într-un regim juridic unitar, privind: combaterea infracționalității naționale și transfrontaliere privind mediul și, în special, pădurile; un regim limitat drastic de exploatare a pădurilor din țările membre ale UE; definirea „fondului forestier european” ca fiind compus din fondurile forestiere ale țărilor membre ale UE; definirea competențelor UE în materia protejării directe a „fondului forestier european”, ca parte a patrimoniului cultural, economic, social al UE; adoptarea unui Cod Silvic European (instituind regimul juridic general de protecție a pădurilor aparținând „fondului forestier european” și măsurile de sancționare, unitare, la nivelul întregii UE); instituțiile și mecanismele naționale și europene și modurile de cooperare între acestea, în domeniul gestionării și protecției „fondului forestier european”; ridicarea politicii de mediu europene la nivel de politică prioritară pentru întreaga UE (din perspectiva amenințărilor schimbărilor climatice și a afectării calitative a mediului și a vieții, în teritoriul țărilor membre ale UE, inclusiv luând în considerare exploatarea irațională

³⁸ Daniela Marinescu, *op. cit.*, p. 256.

³⁹ *Strategia forestieră națională, 2018-2027*, emisă în 2017, Guvernul României, http://www.mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/2017-10-27_Strategia_forestiera_2017.pdf recunoaște că s-a început un „Proces de politică pan-europeană pentru gestionarea durabilă a pădurilor din Europa”, care „se realizează în cadrul FOREST EUROPE – Conferința Ministerială privind protecția pădurilor din Europa (MCPFE). La aceasta participă 46 de state membre, cărora li se dezvoltă strategii comune menite să protejeze și să asigure o gestionare durabilă a pădurilor. Din 1990 și până astăzi, s-au adoptat 21 de rezoluții și au fost organizate 6 MCPFE”, se precizează în strategie.

și jaful furibund al fondurilor forestiere, asociate cu nerespectarea măsurilor de protecție și de refacere a fondurilor naționale forestiere); conectarea programelor naționale de împădurire la un program european de împădurire și extindere a fondurilor forestiere (ca măsuri concrete de împiedicare a continuării defrișărilor masive și a împiedicării avansării deșertificării, alunecărilor de terenuri, surpărilor, inundațiilor masive, perioadelor secetoase atipice sau prelungite, afectării calității naturale a solurilor de pădure, calității aerului, calității mediului înconjurător în teritoriile țărilor membre ale UE.

În secolul XXI, legăturile tot mai intense între schimbările climatice, poluare, defrișările masive și securitatea umană, națională și europeană, dar și cea globală impun o abordare holistică, în care statele membre ale UE trebuie să se raporteze atât la obiectivele asumate de ele în documente internaționale privind dezvoltarea durabilă (principiile de protecție forestieră din Agenda 21, de exemplu), cât și la nevoia de constituire a unei legislații europene unitare în domeniul protecției forestiere pe tot teritoriul țărilor membre ale UE. Consecințele scăderii calității mediului înconjurător, perspectivele crizei mondiale legate de calitatea aerului (pădurile exercitând un rol esențial în asigurarea unui aer calitativ și curat nu doar pentru țările în care se află, și pentru întreaga planetă, ca un singur ecosistem viu și unic) produc o directă amenințare asupra omului și asupra statelor, din perspectiva securității.

Absența pădurilor prin defrișări masive, care pot genera situații de criză (ca întregi munți să fie defrișați), duce, implicit, și la modificarea reliefului, la expunerea populației în mai mare măsură și în mod direct la catastrofe naturale, la dezastre (inundații nimicoitoare, alunecări de teren, surpări de terenuri, deșertificare, creșterea expunerii terenurilor agricole la secetă, creșterea poluării aerului), care se traduc toate în termeni de creștere a vulnerabilității statelor membre ale UE⁴⁰ și a popoarelor lor la amenințări de ordin natural (produse de natură, dar ca o consecință a intervenției umane agresive, continue, iraționale și masive asupra pădurilor). Am spune că, începând din secolul XXI, schimbările climatice se produc și ca urmare a intervenției umane directe, la scară industrială, asupra pădurilor, nu doar prin industrializare masivă și încălzirea pături de ozon.

Împușinarea pădurilor duce la o mai mare agresiune asupra păturii de ozon, prin calitatea scăzută a aerului și imposibilitatea asigurării unor echilibre naturale privind aerul respirabil. Nu doar o criză alimentară mondială se întrevede în viitorul apropiat, ci și o criză globală a aerului respirabil, în condițiile lipsei de măsuri

⁴⁰ https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy/64480/new-strategic-agenda-eu-lead-response-global-challenges_en, objective – „building a climate-neutral, green, fair and social Europe”. „The EU will use its influence to lead the response to global challenges, by showing the way forward in the fight against climate change, promoting sustainable development and implementing the 2030 Agenda”.

privind depoluarea (inclusiv prin reforestări). Din ce în ce mai multe țări (unele calificate ca fiind din „lumea a treia”, însă *dovedind, prin strategiile lor vizionare privind aplicarea principiilor dezvoltării durabile, că sunt țări ce își vor cuceri un loc în „lumea întâi”, din perspectiva principiilor secolului XXI ca secol axat pe economia verde*) aplică *strategii naționale susținute de reîmpădurire și de extindere a fondurilor forestiere, într-un efort național de a combate schimbările climatice, văzute ca o amenințare la adresa securității lor naționale.*

Țările încep să privească *securitatea națională din prisma schimbărilor climatice, care produc schimbări ale mediului și încep să răspundă unor astfel de amenințări la adresa securității lor.* Securitatea mediului devine o parte intrinsecă a securității naționale pentru țările care înțeleg că, în secolul XXI, schimbările climatice vor începe să pună probleme (și pun deja) de tip securitar, în termeni de asigurare a propășirii și prosperității popoarelor prin deținerea de resurse naturale **esențiale pentru** prevenirea și limitarea schimbărilor defavorabile de mediu, cum sunt pădurile. Țări precum Kenya, Senegal, India, China, Franța, dar și țări nordice din UE încep să aplice, la nivel național, măsuri concrete de reîmpădurire și de extindere a pădurilor, ca parte a unor strategii coerente și vizionare de mediu și a politicilor publice de dezvoltare durabilă.

Apărarea fondului forestier național și european trebuie să devină o componentă de bază a sectorului apărării naționale și europene. Conceptele de „apărare națională” și „apărare europeană” vor trebui să includă, în secolul XXI, și dimensiuni de „apărare a mediului înconjurător prin protecția pădurilor”, mai ales prin extinderea lor, prin regenerarea lor.

Din perspectiva extinsă a apărării și securității, ar trebui, în opinia noastră, să se creeze **un departament de protecție a mediului**, din prisma diferitelor tipuri de agresiune (umană sau naturală) asupra mediului, în mod direct asupra pădurilor, **în cadrul ministerelor de apărare din țările membre ale UE, și să fie creat un comandament de urgență și de reacție rapidă, european, privind protecția pădurilor, ca parte a unui comandament european de apărare comună**, din cadrul unei cooperări accelerate în domeniul securității și apărării comune⁴¹, între statele membre ale UE.

Din perspectiva extinsă a dreptului penal (inclusiv cu o competență europeană), trebuie să se acorde mediului înconjurător, în special în mod direct pădurilor, un regim juridic majoritar de drept public și un regim juridic privind proprietățile private forestiere *cu norme juridice sancționatorii și obligatorii* privind condițiile

⁴¹ Pornind de la nivelul actual din cadrul UE: https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp_en, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/pesco_factsheet_may_2019.pdf

de exploatare, termenele și obligațiile de reîmpădurire și de refacere a fondului forestier și de asigurare a calității îmbunătățite a solului de pădure și a apelor acestuia; *norme sancționatorii și stricte* privind condițiile și limitele de transportare și de exploatare a lemnului; obligațiile de asigurare a integrității fondului forestier și a creșterii suprafețelor împădurite; implementarea programelor naționale privind reconstrucția ecologică a pădurilor, de către autoritățile abilitate, dar și de către cei care exploatează pădurile; *un regim juridic strict, sancționatoriu*, de exploatare a pădurilor de către companii sau persoane fizice, și *un regim sancționatoriu foarte drastic pentru prevenirea* exploatărilor ilegale de păduri (rețele naționale, locale sau transfrontaliere de exploatare ilegală a pădurilor), precum și *răspunderea juridică și penală a autorităților pentru tolerarea acestor tipuri de criminalitate de mediu.*

Programul european pentru reconstrucția pădurilor din teritoriile statelor membre ale UE⁴², constituind împreună fondul forestier al UE, ar trebui să includă *măsuri la nivelul întregii Uniuni, obligatoriu de aplicat pentru statele membre ale UE*, privind: împădurirea terenurilor degradate, crearea de perdele forestiere de protecție a câmpurilor, a căilor de comunicații, a zonelor verzi din jurul orașelor, conservarea ecosistemelor forestiere cu grad de vulnerabilitate, măsuri de ecologizare a tehnologiilor de exploatare a lemnului, o exploatare rațională și limitată a lemnului, cu obligații corelative de refacere a zonelor exploatate și de reîmpădurire a lor, extinderea parcurilor și a rezervațiilor naturale⁴³ (în contextul intensificării amenințărilor climatice și a degradării pe scară largă a calității mediului și a aerului). La fel, ar fi nevoie și de introducerea unui *regim juridic strict de exercitare a dreptului de proprietate* (privat, în special, dar și public) *asupra pădurilor*, care să fie obligatoriu *conectat la obiectivele și măsurile imperative de protecție a mediului, de asigurare a dezvoltării durabile, de asigurare a reîmpăduririi și, acolo unde este posibil, de asigurare a extinderii zonelor forestiere sau de construire a perdelelor forestiere de protecție.*

Vulnerabilizarea teritoriului țărilor membre ale UE ca urmare a diminuării pădurilor sau a exploatării lor iraționale sau ilegale, în condițiile unor regimuri juridice ne-uniforme sau laxe, va produce o *vulnerabilizare generală a UE, ca „putere verde”,* în contextul unei competiții pentru acest tip de putere între țările lumii privind limitarea, conturarea, înlăturarea efectelor negative ale schimbărilor climatice asupra teritoriului lor, asupra tipurilor lor de relief și a funcțiilor acestora. *Calitatea mediului este dată de calitatea, de extinderea pădurilor, de reîmpădurirea*

⁴² Nu există, în prezent, un astfel de program la nivelul UE, care să armonizeze programele naționale în materie forestieră și să le integreze într-o abordare nouă (deși există o strategie forestieră europeană, din 2013).

⁴³ Daniela Marinescu, *op. cit.*, p. 248.

pe scară largă a zonelor deșertificate și ea produce o *directă consecință asupra securității umane, naționale, europene și globale, în același timp* (prin caracterul lor interconectat, în privința amenințărilor de mediu).

Deoarece amenințările asupra pădurilor (prin exploatarea lor ilegală sau masivă, necontrolată, tolerată de autorități ineficiente sau din cauza unor norme juridice vagi, imprecise, cu sancțiuni slabe) devin, din ce în ce mai mult, amenințări de natură națională, europeană și necesită o abordare în termeni de securitate națională și europeană, strategiile naționale, precum și cea europeană de securitate ar trebui să conțină obiective precise și definiții ale conceptelor de „amenințări asupra mediului”, „amenințări asupra fondului forestier european” ca parte a „patrimoniului strategic natural” al UE și al țărilor membre ale UE, definiția conceptului de „patrimoniu strategic natural”, definiția „puterii verzi” –ca țară deținătoare a unor resurse naturale esențiale precum pădurile –, definiția „agresiunilor asupra pădurilor” – inclusiv ca agresiuni asimetrice între state, în cadrul competiției pentru asigurarea statutului de „puteri verzi” continentale, regionale și globale; definiția „mediului de securitate contemporan” ca incluzând amenințări asimetrice, atipice – definiția „amenințărilor de mediu” și a „amenințărilor forestiere” – ce trebuie privite inclusiv sub aspectul securității; abordarea principiului dezvoltării durabile ca incluzând o competență de prevenție a amenințărilor de mediu și ca o modalitate de realizare a securității naționale și europene.

O strategie europeană extinsă privind pădurile poate fi una *comprehensivă, implicând cooperări intensificate între țările membre ale UE în domeniul dimensiunii politicii europene de apărare comune*, dar și al cooperării între state sau acordarea de *directe competențe ale UE privind extinderea spațiului european de securitate, libertate și justiție* și în ceea ce privește combaterea infracțiunilor de mediu (defrișările masive, ilegale de păduri, inclusiv latura lor transfrontalieră). De asemenea, dimensiunea protecției mediului poate fi *inclusă și în strategiile politicii externe a UE*, din moment ce UE își asumă rolul de actor global și își propune să adopte poziții unitare în plan politic, în raport cu statele non-UE, pe plan internațional, inclusiv în privința subiectelor precum schimbările climatice sau amenințările globale de mediu (incendiile extinse, transfrontaliere de păduri, de exemplu, care necesită articularea rapidă a unui răspuns global).

În ceea ce privește *relația juridică dintre UE și țările membre ale UE*, privind dezvoltarea dimensiunii protecției mediului (a pădurilor, aici) înțelegem ca parte a *strategiilor europene de securitate și apărare comună, dar și ca parte a spațiului european de securitate, libertate și justiție*, putem sugera crearea sau articularea

unor mecanisme și instituții, a unor competențe speciale în acest domeniu, precum:

- privind latura de „*criminalitate de mediu transfrontalieră*”, ar fi recomandată acordarea unei competențe speciale Procurorului european din cadrul unui Parchet european⁴⁴, prevăzut cu o *Direcție specială europeană destinată politicilor de mediu și infracționalității de mediu transfrontaliere*;
 - procurori europeni cu competență directă pentru urmărirea penală a „*infracțiunilor transfrontaliere de mediu*” și procurori europeni cu competență directă pentru urmărirea penală a „*infracțiunilor de mediu de pe teritoriul oricărui stat membru al UE*”;
 - înființarea unui *subcomitet comun*, între instituțiile Înalțului Reprezentant PESC și Comisarului European de Mediu, privind cooperarea accelerată în domeniul unei strategii de securitate europene cu dimensiune specială privind protecția pădurilor din țările Uniunii, privite ca „*arii strategice*”;
 - înființarea unui *sub-comitet comun la nivelul Consiliului European* (între statele membre ale UE privind strategia comună a pădurilor), cu competențe speciale privind o strategie a fondului forestier european, ca o componentă a unei strategii europene a dezvoltării durabile;
 - o *Direcție specială a Comisiei Europene* privind inițierea de legislație asupra protecției pădurilor, a depoluării și extinderii lor, *colaborând direct cu organismele sus-menționate din cadrul altor instituții ale UE, dar și de la nivelul țărilor membre ale UE*;
 - înființarea unui *subcomitet comun în cadrul Parlamentului European*, între comisiile de mediu și cea de securitate, privind dimensiunea *strategică* de securitate a mediului (în mod direct, a pădurilor din țările membre ale UE).
- De asemenea, ar mai trebui luate în considerare și o serie de propuneri privind:
- inițiativa legislativă din partea Comisiei Europene ca politica de mediu să devină *prioritară* pentru UE, ca atare, și *trecută în domeniul unei cooperări intensificate între state*, cu posibilitate de *conectare la politica de apărare comună și de securitate comună* și cu instituirea unor mecanisme instituționale și decizionale *mixte privind cele două domenii*;
 - instituirea unei *Gărzi Europene de Protecție a Mediului*, acționând în colaborare cu un *Oficiu European al Mediului* (căruia să i se încredințeze *competențe sporite* din partea statelor membre ale UE în domeniul

⁴⁴ Pornind de la nivelul actual de competență al instituției (infracțiuni privind bugetul UE): https://ec.europa.eu/info/law/cross-border-cases/judicial-cooperation/networks-and-bodies-supporting-judicial-cooperation/european-public-prosecutors-office_en

activităților de protecție a mediului european, în special asupra pădurilor din țările membre ale UE);

- instituirea unor *mecanisme speciale și intensificate* de cooperare între comisarul european de mediu și funcționarii europeni răspunzând de implementarea politicii de apărare și securitate comună a UE;
- instituirea unei *Carte Europene a Mediului* (care să includă o *Cartă Europeană a Pădurilor*, completată cu un *cod penal european al mediului*, privind consacrarea, la nivel european, a unui set de principii juridice și norme juridice referitoare la calificarea *infracțiunilor europene de mediu, a criminalității europene privind mediul, cu un capitol special dedicat infracțiunilor europene legate de gestionarea pădurilor și a criminalității europene – inclusiv transfrontaliere – privind pădurile*). Eventual, acest regim juridic ar trebui introdus în cadrul pilonului „spațiul unic de securitate, libertate și justiție”;
- instituirea unui *procuror european al mediului și a unui tribunal european, care să aibă competențe să judece litigiile de drept european al mediului* (cu competențe inclusiv în materie de aplicare de sancțiuni statelor membre ale UE, privind nerespectarea *regimului european de protecție a mediului, în special a regimului european de protecție a fondului forestier european*)

UNELE CONCLUZII

După cum am arătat, în ciuda unor pași făcuți de UE în domeniul protecției pădurilor, *nu putem vorbi în prezent de o atenție specială, nici prioritară* acordată pădurilor la nivelul UE, nici de o strategie europeană *consolidată și extinsă*, care să introducă pilonul securității mediului în cadrul securității europene și al politicilor europene de securitate, apărare și externe comune. Pădurile ar trebui să formeze, în cadrul UE, un „*fond forestier european*” beneficiind de protecție juridică unitară (printr-un Cod Silvic European și prin norme sancționatorii unitar aplicabile la nivelul țărilor membre ale UE). Fie că vom considera pilonul securității mediului (protecția pădurilor) ca intrând în „*spațiul european unic de securitate, libertate și justiție*” (dând competențe speciale în acest domeniu instituției procurorului european, în special în materia combaterii infracționalității transfrontaliere de mediu), fie că îl vom considera ca parte a unor cooperări intensificate între țările membre ale UE în domeniul politicii de securitate și apărare comune, este esențial ca UE să își definească rapid vulnerabilitățile și avantajele strategice în materie de mediu, în special privind protecția fondului său forestier și a tratării lui ca o „*arie strategică*”, beneficiind de un regim juridic unitar și bine definit.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, *China and India Shock NASA by Turning Earth More Green Than Before*, pe <https://www.youtube.com/watch?v=6lXu5WIkfLw>
2. ***, *Earth is greener largely thanks to China and India, NASA satellite study finds* pe <https://www.youtube.com/watch?v=iw4cWe8afU8>
3. ***, *GREEN PAPER on Forest Protection and Information in the EU: Preparing forests for climate change SEC(2010)163 final*, pe <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010DC0066&from=EN>
4. ***, Guvernul României, *Strategia forestieră națională, 2018-2027*, emisă în 2017, http://www.mmediu.ro/app/webroot/uploads/files/2017-10-27_Strategia_forestiera_2017.pdf
5. ***, United Nations Conference on Environment&Development, Rio de Janeiro, Brazilia, 3-14 iunie 1992, *Agenda 21*, pe <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>
6. ***, World Resources Report, Final Report, iulie 2019, *Creating a Sustainable Food Future. A Menu of Solutions for Feed nearly 10 Billion People by 2050*, pe <https://www.wri.org/publication/creating-sustainable-food-future-final-report>.
7. Cynthia Gorra-Gobin, *Dictionnaire des mondialisations*, Armand Colin, Paris, 2006.
8. Martin Griffiths, ed. *Encyclopedia of international relations and global politics*, Routledge, London and New York, 2005.
9. Daniela Marinescu, *Tratat de dreptul mediului*, ediția a IV-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010.
10. Silviu Neguț, *Introducere în geopolitică*, Editura Meteor Press, București, 2005.
11. Jean Jacques Roche, *Relations internationales*, Université Paris II, 3 ed., LGDJ, Paris, 2005.
12. Marie-Claude Smouts, Dario Battistella, Pascal Vennesson, *Dictionnaire des relations internationales. Approches, concepts, doctrines*, Dalloz, Paris, 2006.

WEBGRAFIE:

1. <https://ro.stiri.yahoo.com/%C3%AEn-50-ani-terenurile-m%C4%83noase-din-sudul-rom%C3%A2niei-022109290.html>, articolul: „În 50 de ani, terenurile mănoase din sudul României s-ar putea transforma în deșert. Poluare și neglijență în protecția mediului”.
2. https://www.tfa2020.org/wp-content/uploads/2017/12/TFA2020_CommoditiesandForestsAgenda2020_Sept2017.pdf
3. <https://www.weforum.org/projects/global-water-initiative>
4. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>
5. https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy_en,
6. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eugs_review_web_0.pdf
7. https://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/strategy/target3/index_en.htm
8. https://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/strategy/index_en.htm

9. https://eeas.europa.eu/topics/common-foreign-security-policy-cfsp/64480/new-strategic-agenda-eu-lead-response-global-challenges_en.
10. https://eeas.europa.eu/topics/common-foreign-security-policy-cfsp/67215/eu-leads-global-fight-against-climate-change_en
11. https://ec.europa.eu/clima/news/european-union-continues-lead-global-fight-against-climate-change_en .
12. 10 Shocking Photos of Earth THEN and NOW founded by NASA, <https://www.youtube.com/watch?v=qGaPc7B1mCI>
13. <https://www.nationalgeographic.com/news/2017/04/china-great-green-wall-gobi-tengger-desertification/>,
14. https://www.youtube.com/watch?v=4xIs7K_xFBQ,
15. <https://www.youtube.com/watch?v=EOSFKGay5Hg>,
16. <https://www.youtube.com/watch?v=b6ov65o8ZFQ>,
17. <https://www.youtube.com/watch?v=7Nur35fnjDA>,
18. <https://www.youtube.com/watch?v=8rQAXaaU1v8>,
19. <https://www.youtube.com/watch?v=ofxVPChNjTE>,
20. <https://www.youtube.com/watch?v=-lx92rgo9jo>,
21. <https://www.youtube.com/watch?v=ACUUIPE2Odw>, <https://www.youtube.com/watch?v=nak-UUZnvPI>,
22. <https://www.youtube.com/watch?v=OpUI00vUsAk>,
23. <https://www.youtube.com/watch?v=IDgDWbQtIKI>
24. https://ec.europa.eu/agriculture/forest/strategy/communication_en.pdf
25. https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm.
26. https://ec.europa.eu/environment/forests/index_en.htm
27. https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment_en.
28. https://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/strategy/index_en.htm,
29. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d41348f2-01d5-4abe-b817-4c73e6f1b2df.0014.04/DOC_1&format=PDF
30. <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>
31. <https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>
32. <https://www.unccd.int/>,
33. https://www.unccd.int/sites/default/files/relevant-links/2017-01/UNCCD_Convention_ENG_0.pdf
34. <https://www.un.org/french/events/rio92/rio-fp.htm>
35. <https://www.un.org/french/events/rio92/aconf15126vol3f.htm>
36. <https://www.un.org/french/events/wssd/pages/cnued.html>, <https://www.un.org/french/events/rio92/rio-fp.htm>
37. https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy/64480/new-strategic-agenda-eu-lead-response-global-challenges_en
38. https://europa.eu/european-union/topics/environment_en
39. Biodiversity, land use and forestry, http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_2.5.3.pdf
40. Fact Sheets on the European Union - 2019 4 www.europarl.europa.eu/factsheets/en

41. <https://www.unccd.int/actions/great-green-wall-initiative>,
42. <https://www.greengrowthknowledge.org/resource/building-africa%E2%80%99s-great-green-wall-restoring-degraded-drylands-stronger-and-more-resilient>
43. <https://sdg.iisd.org/events/first-great-green-wall-global-conference/>
44. https://eeas.europa.eu/topics/common-security-and-defence-policy-csdp_en,
45. https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/pesco_factsheet_may_2019.pdf
46. https://ec.europa.eu/info/law/cross-border-cases/judicial-cooperation/networks-and-bodies-supporting-judicial-cooperation/european-public-prosecutors-office_en.